

**Sprawozdanie z monitoringu przyrodniczego i nadzoru nad działaniami ograniczającymi skutki ekologiczne w związku z zakończeniem odwadniania kopalni „Olkusz-Pomorzany”
lipiec 2023**

Sprawozdanie obejmuje następujące zagadnienia:

1. monitoring przyrodniczy w dolinie rzeki Biała, wraz z doptywającym do niej roznosem Sztolni Bolesławskiej i Ponikowskiej w Laskach, na pograniczu z Dąbrową Górniczą oraz kompleksem stawów między Karną a Laskami;
2. monitoring przyrodniczy w dolinie rzeki Sztoły, wraz ze stawami przy Leśnym Dworze;

Ponadto prowadzone były bieżące konsultacje z pracownikami ZGH „Bolesław” S.A., głównie w kwestiach dotyczących zagadnień przyrodniczych w ekosystemach dolin rzecznych Białej i Sztoły. W lipcu prowadzony był ponadto nadzór nad pracami związanymi z obniżeniem tamy bobrowej (wraz z zamontowaniem w niej rur przelewowych) zlokalizowanej przy moście w ciągu ulicy Bolesławskiej na cieku Dąbrówka. Prace zostały wykonane na podstawie decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie z 20 czerwca 2023. Prace te zostały przeprowadzone w połowie lipca 2023 z uwagi na zagrożenie budowli mostowej w związku z możliwością wystąpienia intensywnych opadów deszczu (alerty RCB) w zlewni cieku Dąbrówka. Po intensywnych opadach w czerwcu tama bobrowa się uszczelniła i podniósł się poziom wody w zalewisku. W efekcie zniknął prześwit w przepustach przedmiotowego mostu, ponadto zbyt wysoka tama zagrażała również kolejnym mostom zlokalizowanym na Dąbrówce w przypadku jej zniszczenia przez wodę w czasie ekstremalnego opadu. Szczegółowe sprawozdanie z wykorzystania decyzji zostanie przedstawione RDOŚ w Krakowie w styczniu 2024.

Stan tamy bobrowej (lewe) i zalewiska powyżej mostu (prawe) na cieku Dąbrówka przed pracami związanymi z obniżeniem poziomu piętrzenia, 7.07.2023, fot. M. Stobierski

Jak już wielokrotnie podkreślaliśmy monitorowane fragmenty dolin rzecznych Sztoły i Białej nie są zasilane źródłami (wyjątek stanowi górny odcinek Sztoły powyżej Polisy), dlatego ich reżim jest bezpośrednio powiązany z sytuacją pogodową i działalnością człowieka. Taka sytuacja ma również bezpośredni wpływ na funkcjonowanie ekosystemów tych dolin. Po stosunkowo chłodnej i suchej wiosnie lipiec należy uznać za cieplejszy oraz bardziej suchy niż norma z wielolecia¹. Podobnie jak w

---

¹ Biuletyn monitoringu klimatu Polski. Lipiec 2023. Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy

roku ubiegłym, w pełni okresu wegetacyjnego mieliśmy dni bardzo upalne oraz nawałnicowe opady deszczu powodujące okresowe przepływy o charakterze ekstremalnym.

Ad. 1.

Lipcowe obserwacje przeprowadzone w monitorowanym odcinku doliny Białej od Lasek do ujścia do Białej Przemszy potwierdzają silny rozwój roślinności wodnej w korycie rzeki rejestrowany już w ubiegłorocznym okresie wegetacyjnym. Jest on związany z procesami renaturyzacji koryta po zaprzestaniu zrzutu wód z kopalni „Olkusz-Pomorzany”, powiązanymi z dostarczaniem biogenów (azotanów i fosforanów) z oczyszczalni ścieków w Laskach i Olkuszu. W pełni sezonu wegetacyjnego 2023 koryto Białej było w znacznej mierze zarośnięte, zarówno przez roślinność wodną (m.in. rzęśl *Callitriche* sp., rzęsa *Lemna* sp., kilka gatunków rdestnic *Potamogeton* sp., potoczniak wąskolistny *Berula erecta*, żabieniec babka wodna *Alisma plantago-aquatica*, czy jeżogłówka gałęzista *Sparganium erectum*). Na niektórych fragmentach koryta Białej jeżogłówka tworzy wręcz jednolity szuwar jeżogłówki gałęzistej *Sparganietum erecti*, charakterystyczny dla żyznych wód i podłoża. Roślinność wodna w Białej jest ważnym elementem doczyszczania wód dostarczanych do zlewni Białej Przemszy z biogenów, co ma duże znaczenie w ograniczaniu eutrofizacji wód tej rzeki. Jednocześnie zauważyć można rosnącą różnorodność biologiczną w korycie Białej, jak i jej bezpośrednim sąsiedztwie. Dotyczy to zarówno zwiększającej się liczby gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych, jak i wykorzystujących środowisko doliny organizmów zwierzęcych, głównie fauny bezkręgowców wodnych i lądowych.

Jednolity szuwar jeżogłówki gałęzistej *Sparganietum erecti* w środkowym odcinku Białej; koryto na tym odcinku jest otoczone turzycowiskami i lasem łęgowym (7.07.2023, fot. M. Stobierski)

Kępy jeżogłówki gałęzistej oraz płaty roślinności podwodnej – rdestnicy i rzęśli w korycie Białej w jej środkowym biegu (7.07.2023, fot. M. Stobierski)

Jedna z tam bobrowych powstała w środkowym biegu Białej, widoczny kwitnący okaz żabieńca babki wodnej (lewe) oraz dobrze zachowane i prawidłowo uwilgotnione turzycowisko w łągu (prawe), 7.07.2023, fot. M. Stobierski

Odbudowujący się, po zaprzestaniu zrzutu wód kopalnianych, szpaler olchy czarnej *Alnus glutinosa* wzdłuż meandrującego wśród trzciniowisk koryta Białej (lewe) oraz łąn ostrożeńca warzywnego *Cirsium oleraceum* na granicy trzciniowisk i lasu sosnowego na krawędzi doliny Białej (prawe), 23.07.2023, fot. M. Stobierski

Stan monitorowanego stale fragmentu doliny Białej przy moście w Kuźniczce Nowej (widok na rozlewiska powyżej mostu) na początku lipca (7.07.2023, lewe) i po intensywnych opadach w trzeciej dekadzie lipca (prawe, 23.07.2023), fot. M. Stobierski

Nowa tama bobrowa w sąsiedztwie mostu w Kuźniczce Nowej (lewe) oraz stan koryta Białej w zakolu rzeki poniżej tego mostu (prawe), 23.07.2023, fot. M. Stobierski

Podmokłe dna wąwozów z sączącą się wodą, która zasila południową terasę Białej – Lasy Krzykawskie, 14.07.2023, fot. M. Stobierski

Podmokłe dno wąwozu (lewe) oraz staw bobrowy u wylotu jednego z wąwozów na południowej terasie Białej – Lasy Krzykawskie, 14.07.2023, fot. M. Stobierski

Pomimo ciepłego i stosunkowo suchego lipca, zarówno w korycie, jak i na południowej terasie Białej panowało dobre uwilgotnienie wykształconych tu zbiorowisk roślinnych, w tym tych stanowiących podstawę utworzenia tu obszaru Natura 2000. Dużą rolę w utrzymaniu takiego stanu odgrywa zwiększenie retencji doliny w wyniku działalności bobrów. Istotne jest również funkcjonowanie systemu wąwozów w Lasach Krzykawskich, z których sączy się woda przez większą część sezonu wegetacyjnego i po roztopach. Nawet niewielkie strugi wody są u wylotu wąwozów wykorzystywane przez bobry by piętrzyć na nich wodę i tworzyć spore rozlewiska i stawy.

Nie zaobserwowano większych zmian w monitorowanej strefie ujścia cieków Dąbrówka i roznosu Sztolni Bolesławskiej i Ponikowskiej do Białej. Stosunkowo mocno zarosnięty ujściowy odcinek Dąbrówki stanowi ważny element ograniczania dostarczania biogenów do Białej.

Duże przepływy wód przy ujściu Dąbrówki i roznosu Sztolni Bolesławskiej i Ponikowskiej do Białej – stan po intensywnych opadach (lewe, 23.07.2023) oraz pierwsza tama bobrowa w kaskadzie piętrzeń na Białej (prawe, 7.07.2023), fot. M. Stobierski

Stan napełnienia stawów w Laskach – odpowiednio nr 1 (lewe) oraz nr 3 (prawe) 25.07.2023, fot. A. Czyłok

Płaty kwitnących ozdobnych odmian grzybieni na stawie nr 3 w Laskach 25.07.2023, fot. A. Czyłok

Podobnie, większych zmian nie zaobserwowano w kompleksie stawów pomiędzy Karną a Laskami. Utrzymywane jest stale wysokie piętrzenie na stawach wykorzystywanych do rekreacji wędkarskiej, głównie na stawie nr 3. Stawy nr 3 i 5 były w końcu czerwca ponownie zarybione karpem. Pomimo stosunkowo suchej wiosny i początku lata woda utrzymuje się nadal w najniższych dwóch stawach w Laskach – nr 1 i 2, ponadto dopływa woda do ponorów poniżej stawu nr 1. W stawie nr 1 obserwowano ryby, a w stawie nr 2 pojedyncze żaby z grupy zielonych.

Ad. 2.

W lipcu nie zaobserwowano istotnych zmian na monitorowanym miejskim odcinku Sztoły (poniżej ujścia Baby) oraz na stawach przy Leśnym Dworze w Bukownie. W korycie Sztoły pojawiają się okresowe, nawet bardzo intensywne przepływy wody po nawalnych opadach. Tak było również kilkakrotnie w lipcu. Wzdłuż koryta Sztoły następuje ekspansja roślinności inwazyjnej. W lipcu obserwowano nadal kilka okazów barszczu Sosnowskiego rosnących w bezpośrednim sąsiedztwie ścieżki, która spacerują ludzie. Pomimo powtarzanej akcji sprzątnięcia koryta Sztoły jest nadal mocno zaśmiecone.

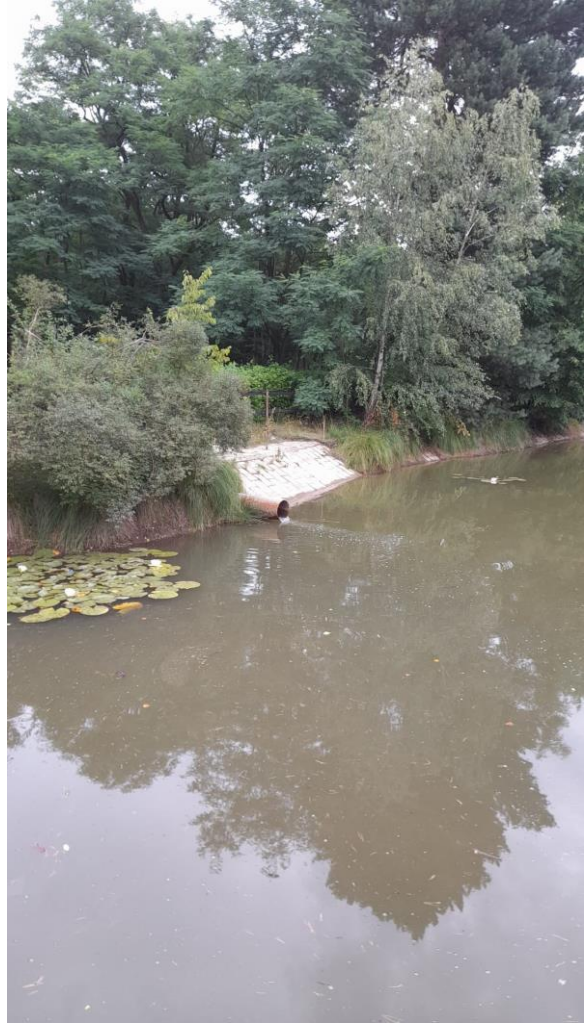
Zmarszczki prądowe na piaszczystym dnie w korycie Sztoły w Bukownie, 25.07.2023, fot. A. Czylok

Zastoiska wody w korycie Sztoły w Bukownie (lewe) oraz roślinność wodna w zbiorniku poniżej zapory głównego stawu przy Leśnym Dworze (prawe), 25.07.2023, fot. A. Czyłok

Stan napełnienia głównego stawu przy Leśnym Dworze w Bukownie, 25.07.2023, fot. A. Czyłok

Stawy przy Leśnym Dworze były wypełnione wodą pochodzącą bezpośrednio z Baby. Stan napełnienia nie był maksymalny. Woda ze stawu głównego nie przelewała się do betonowego zbiornika wyrównawczego i do Sztoły. Zbiornik ten był suchy przez cały lipiec. W zbiorniku poniżej tamy z urządzeniem piętrzącym utrzymywała się woda, wśród roślinności wodnej obserwowane były pojedyncze żaby z grupy zielonych.

Katowice – Sosnowiec, 21.08.2023

Andrzej Czyłok, Andrzej Tyc

A. Czyłok   *Andrzej Tyc*